

És possible incloure la perspectiva socioeducativa en l'acció policial?

J. Martínez - Estudiant del Grau en Educació Social de la UOC

A ctualment, la majoria de la ciutadania no qüestiona la funció social de la policia, però sí com hauria d'actuar i resoldre diferents tipus de conflictes. Prova d'això són els nombrosos debats que s'han obert arran de casos molt controvertits i mal resolts per part de diversos cossos policials. Els casos Benítez, Ester Quintana, 4F, entre altres, han tingut molt ressò mediàtic i han generat una forta protesta social i política que la policia hauria d'aprofitar per fer autocrítica i revisar algunes de les seves pràctiques.

A fi d'analitzar aquestes situacions i d'altres que succeeixen diàriament, crec que caldria posar l'accent en la formació bàsica que rep la policia i l'anàlisi de la demanda social dels requeriments. En efecte, la formació que reben els cossos de policia és, majoritàriament, de caràcter jurídic i procedimental. No es contemplen altres tipus de continguts, més enllà d'una introducció superficial a teories criminològiques bàsiques. Aquest dèficit formatiu contrasta amb el tipus d'intervencions que realitza la policia en el desenvolupament quotidià de la seva tasca, el 80% de les quals són de caràcter assistencial. Tenint en compte aquesta dada, podem dir que tenim una policia suficientment preparada per atendre aquest tipus de demandes?

La formació que rep avui en dia la policia autonòmica no contempla aquesta realitat. Aquest fet es tradueix en pràctiques policials regides pel seu enfocament penal i valorades, únicament, en termes quantitativs i estadístics, sense tenir en compte la possibilitat de portar a terme intervencions preventives no punitives. Per preveure un fet delictiu, cal una policia capaç de reconèixer les necessitats bàsiques de la ciutadania, reflexionar sobre les conseqüències de la seva intervenció i valorar l'ajuda que pot oferir per millorar la seguretat de tothom sense caure en excessos que puguin originar nous conflictes socials. Al mateix temps, cal millorar la cooperació entre la policia i altres organismes, sobretot en el camp dels

serveis socials. A ningú se li escapa que els delictes més comuns tenen el seu origen en situacions socials de molta dificultat. La resposta a aquestes situacions no pot ser només policial. Si és així, estem fomentant una societat que confon les polítiques de seguretat amb la criminalització de la pobresa.

Hi ha molts altres aspectes que requereixen una anàlisi pausada i rigorosa. L'atenció a les víctimes -tal com reclamava recentment Maria Rovira, regidora de la CUP per Barcelona, a partir de la denúncia que va interposar als Mossos d'Esquadra després d'haver patit un abús sexual-, o a les persones privades de llibertat, són alguns d'ells. Ens referim als "subjectes passius" que poden ser tractats de millor o pitjor manera. Les víctimes requeriran la més alta atenció en relació al seu estat emocional. Escolta activa, suport psicològic, màxima informació, independentment de la tramitació de la denúncia, etc. Pel que fa a la persona privada de llibertat, no només s'han de respectar escrupolosament els seus drets, sinó que cal posar atenció en altres aspectes rellevants a fi d'oferir un tracte just i "humanitari" en un marc restrictiu. Poder fumar, rebre visites, dutxar-se, menjar aliments de l'exterior d'on estigui custodiat, etc. són només alguns exemples. Estem convençuts que un canvi en el tracte i els protocols de custòdia policial pot afavorir la predisposició de l'encausat envers la detenció, etc.

Finalment, creiem que cal fer una aposta decidida per l'extra judicialització de les problemàtiques mitjançant actuacions alternatives com la mediació. És molt important promoure aquesta via per assolir l'èxit en la resolució de situacions conflictives, no només perquè agilitza processos burocràtics, sinó perquè compta - quan s'ha portat a terme- amb l'acceptació i acord final entre totes les parts. Actualment, quan la ciutadania presenta la problemàtica a les comissaries que no disposen de vies de resolució alternatives més enllà de la penal, la resposta per part del policia, si coneix el procés de mediació i no recomana directament la tramitació judicial, és la derivació. Aquest circuit de funcionament no pot ser contemplat com una opció, no només per la necessitat clara d'incorporar aquestes noves vies de resolució, sinó per la doble o triple victimització que causa als ciutadans. Arribats a aquest punt, ens podem preguntar; qui hauria de participar en les mediacions? Quin benefici suposaria a escala judicial i policial? I en relació a les parts implicades en el conflicte?

Per tot plegat i amb l'ànim d'impulsar una crítica constructiva des de dins, pensem que és necessari un qüestionament profund de la pràctica policial per part dels diferents agents implicats (polítics, comandaments, agents policials, etc.), aprofitant l'aportació d'altres disciplines per tal de trobar un equilibri entre la funció estrictament policial i la perspectiva socioeducativa que es pot imprimir en les pràctiques dels cossos policials. Parlem d'una relació que ha d'anar més enllà de la complementarietat de les pràctiques a fi d'integrar-la al que ja s'està duent a terme avui dia. Això és el que intento fer jo des que estudio el Grau d'Educació Social, el qual m'ha ajudat a ampliar la mirada i entendre que la funció repressiva de la policia no és sempre la que ofereix més seguretat.